

Dadaismus a surrealismus

Autor: Dita Kramářová

16.11.2013

Dadaismus

- Avantgardní umělecký směr
  - revolta proti válečným hrůzám
- Vznikl ve Švýcarsku
- 1916 – 1922
- Vyjádření zmatku a strachu z války
  - ale nehledá z toho východisko (východiskem byl nesmysl)
  - sklouznutí až k nihilismu (= neuznávání, popírání hodnot, negativní postoj k všeobecně přijímaným hodnotám).
- Anarchie v životě i v kultuře
  - hlavní snahou bylo zavést nelogičnost do racionalistické Evropy
- Úmyslná nerozumnost a odmítnutí standardů v umění
- Podle dadaistů nebyl dadaismus umělecký směr, ale jeho opak
  - ignorace estetiky
  - díla bez významu (výklad čistě na divákovi)
  - snaha urážet lidské city (x běžné umění se snaží na ně působit)
  - dada bylo totálně destruktivní, popíralo vše, i samo sebe, nemělo žádná pravidla, bylo nepochopitelné, absurdní a provokující

Dadaismus

- Původ slova *Dada* je nejasný
- Teorie vzniku:
  - 1) Nemá žádný význam, prostě si ho dadaisté vymysleli
  - 2) „da, da“ je rumunsky „ano, ano“
    - rumunští umělci T. Tzara, Marcel Janca
  - 3) Náhodné zabodnutí do francouzského slovníku
    - „dada“ je francouzsky „houpací kůň“, koníček, záliba, ...

Dadaismus - vznik

- Předchůdci:
  - Fantaisté
    - (proti ideologii a morálnímu konformismu), Théodore de Banville
  - Zutisté
    - (sarkasmus, výsměch) „zut“ = houby
  - Hydropaté, Hirsuté
    - (pobuřování měšťanů – kravaty, klobouky, kouření dýmek apod.)
- 5. února 1916 Curych, Kabaretu Voltaire
  - Schůzka umělců a intelektuálů (často emigrantů), vytvoření tohoto hnutí
- r. 1917 otevření galerie Dada + dadaistický časopis
- r. 1920 centrum dadaismu Paříž
- Po r. 1924 začal dadaismus plynule přecházet do surrealismu
  - *tím se dadaismus stal jakýmsi zakladatelem moderního umění*

Charakteristika tvorby

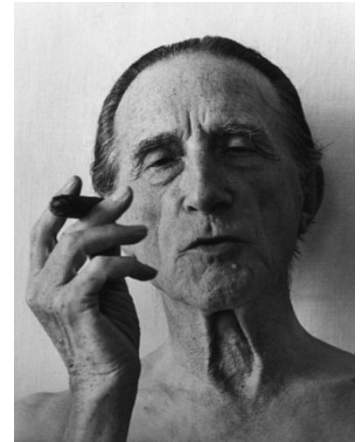
- Prosazování osvobození věcí z jejich obvyklých vztahů
  - následné položení věcí do nových, nečekaných a nelogických vztahů
- Techniky:
  - 1) Objekt trouvé (nalezený objekt)
  - 2) Ready made

Rozebrání předmětu na části a případné složení → vznik nové, dosud neznámé věci

Dadaismus - autoři

- **Marcel Duchamp**
- **Kurt Schwitters**
- **Paul Klee**
- **Man Ray**
- **Joan Miró**
- **Max Ernst**
- **Salvador Dalí**
- Hans (Jean) Arp
- Hugo Ball
- Jean Crotti
- John Heartfield
- Sophie Taeuber-Arp
- Christian Schad
- Hans Richter
- Georges Ribemont- Dessaignes
- Francis Picabia
- Otto Morach
- Vasilij Kandinskij
- Marcel Janco
- Johannes Treodor Baargeld
- Arthnur Cravan
- Otto Dix

Marcel Duchamp

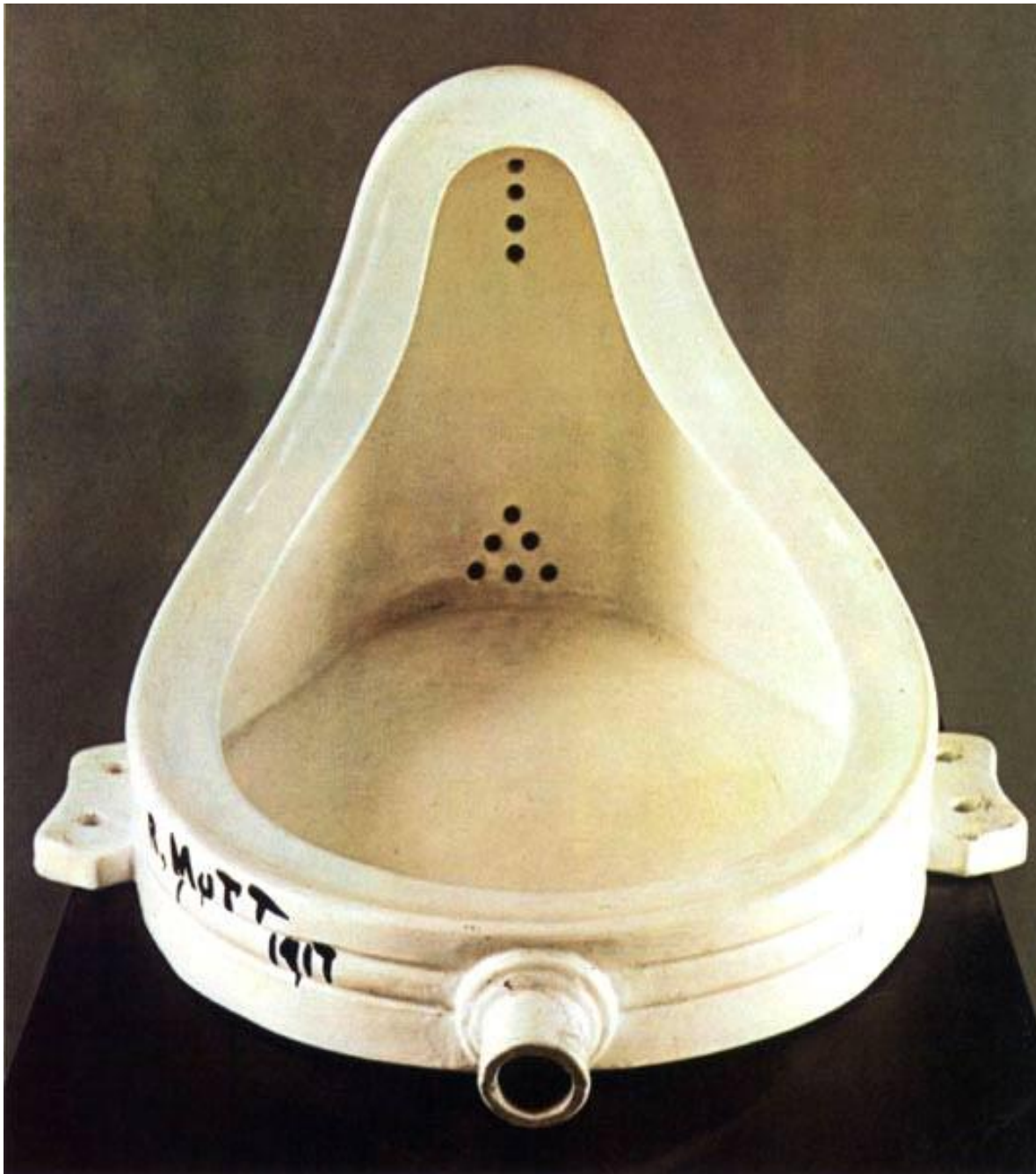

- 1887-1968
- Kubista, futurista, dadaista
- Vynalezení techniky Ready-made (hotový předmět)
  - Průmyslově vyrobené umělecké předměty, které získají status uměleckého díla pohým procesem výběru a prezentace
    - označoval předměty, které nacházel, za umělecká díla podle definice
    - = zničení tradičního mýtu *umělec jako geniální tvůrce*

- Prvotina ready-made
- Kolo z bicyklu namontované na stoličke

- „Fontána“
- 3 kroky k povznesení do postavení uměleckého díla:
  - 1. postavil ho na podstavec
  - 2. Podepsal ho a označil datem
  - 3. Představil ho na výstavě současného umění

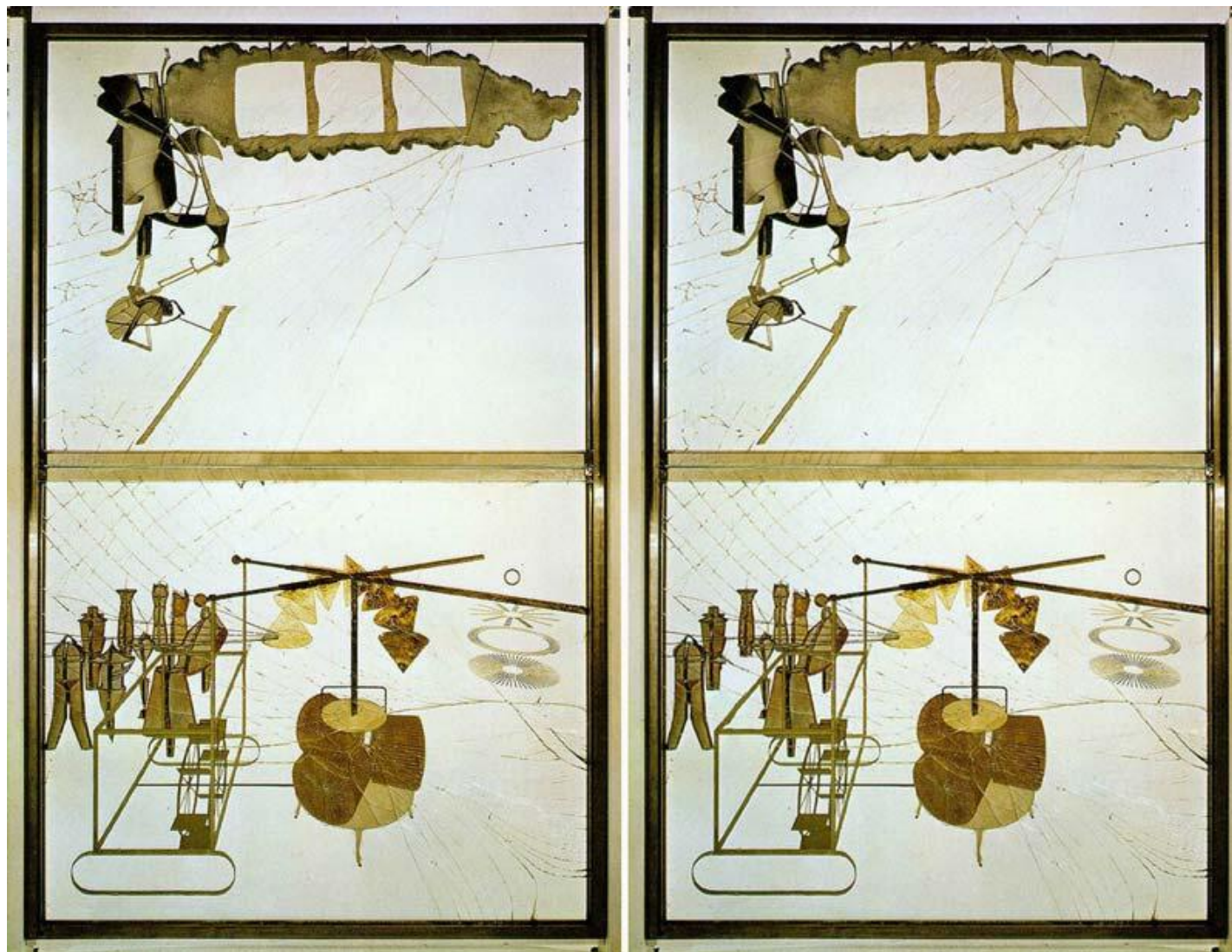

- „Sušička lahví“

„Velké sklo“

= nedokončené dílo 1915 – 1928, poslední zásah

náhodný – při převozu prasklo sklo („Teď je mé dílo kompletní“)

Readymade, přikreslil odraz dívčinyh vlasů v zrcadle

APOLINÈRE ENAMELED

[from] MARCEL DUCHAMP 1916 1917.

ANY ACT REO BY
HER TEN OR EPERNE, NEW YORK, U.S.A.

Kurt Schwitters

- 1887 - 1948
- Němec
- Postimpresionismus, expresionismus, dadaismus, konstruktivismus, surrealismus
- Hrozba fašismu → Norsko → Skotsko → Anglie
- Založení hnutí Merz
  - Odnož dadaismu
  - Stalo se jeho poznávacím znamením
  - Sám jej překládal jako svobodu

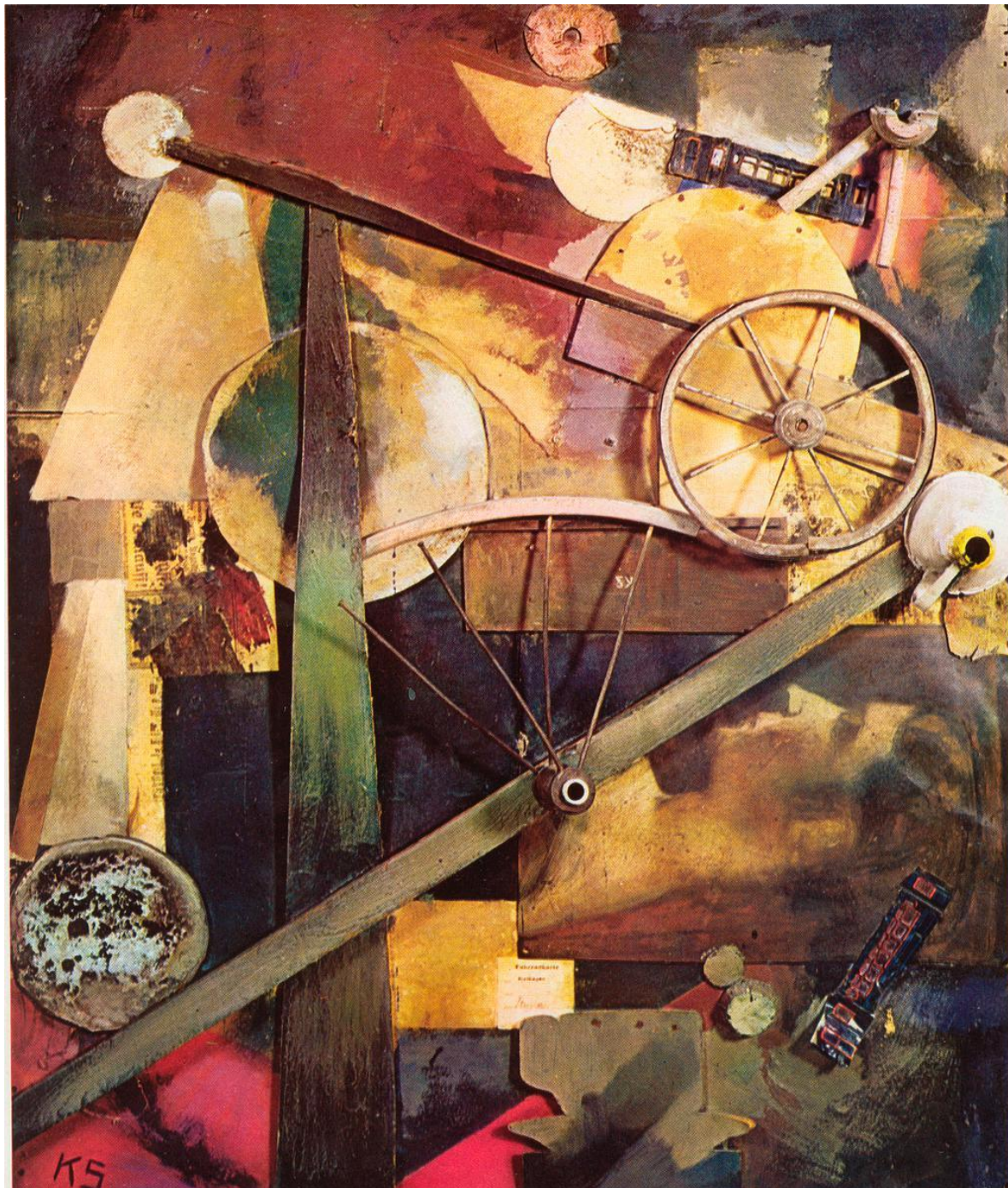
Kurt Schwitters - tvorba

- Metoda „poezie v klobouku„
  - Vzal nejodlišnější prvky a složil je podle náhodnosti jejich tvaru, barev nebo hmoty
- Koláže (plošné i trojrozměrné)
- Ambasáže
- Vyrovnané abstraktní kompozice
  - Tvorba z bezvýznamných fragmentů
  - Předchůdce dnešních uměleckých instalací
- Bizadrní místnosti = Merzbau (stavby Merz)
- Experimenty s fonetickou abecedou
  - Vymyslel nový druh fontů (užití ve vlastních grafických pracích)

Kurt Schwitters - tvorba

- Vydává vlastní časopis (1923-1932) Merz
  - Uplatnění svého typografického nadání
- Provozuje vlastní reklamní kancelář Merzwerke
- Inspirace: Robert Rauschenberg, Ed Ruscha, Damien Hirst
- Ovlivnil: konceptuální umění, instalačnímu umění a pop art
- Ve své tvorbě se zabýval: skládáním básní, zkoumáním zvuku a jeho působením, malováním, kolážemi a sochami, grafickým designu a typografií

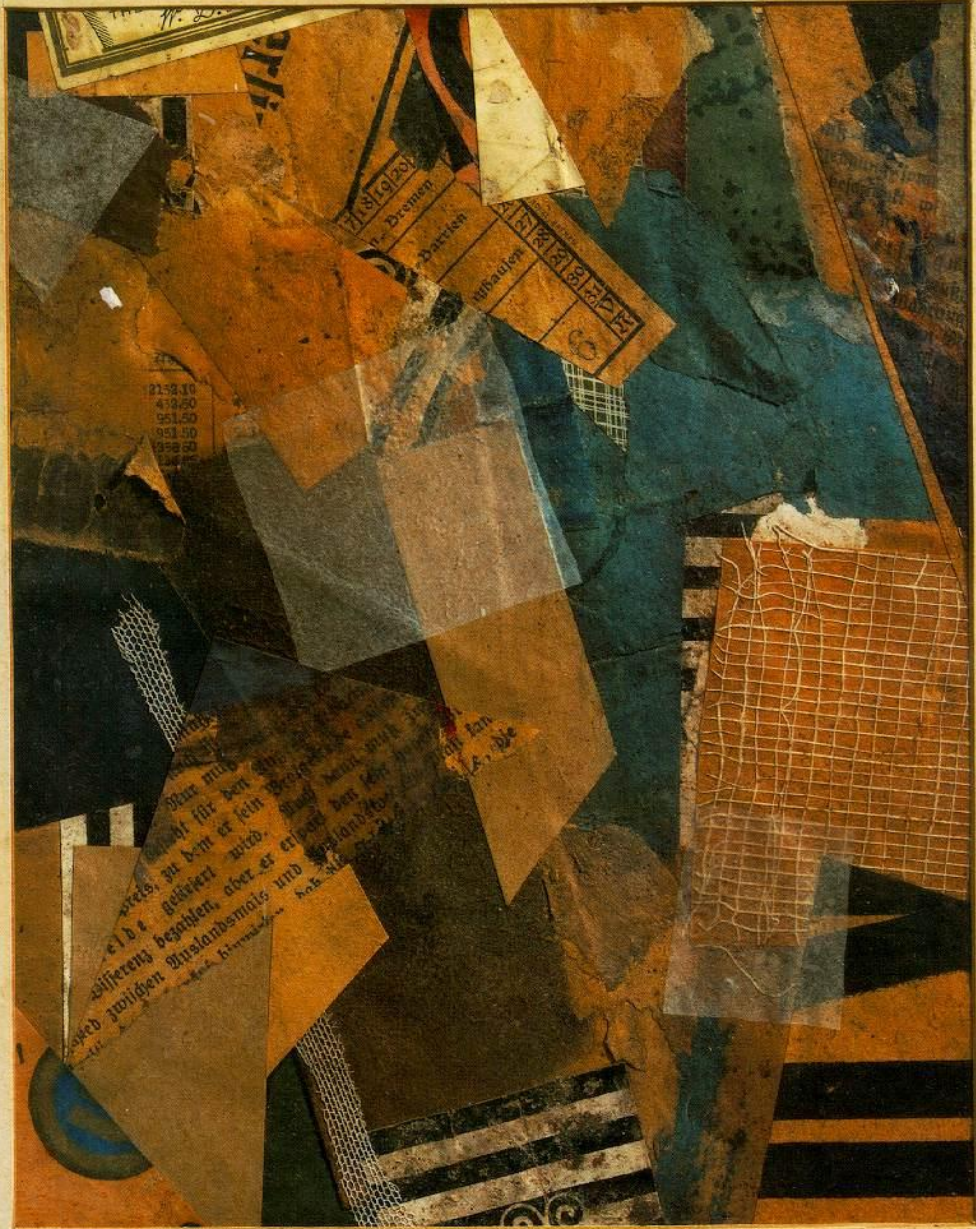

„Konstrukce pro urozené dámy“

„Merzbilder“

Mz 169

K. Schwitters. 1920.
Formen im Raum.

„Forms in space“

Merz barn
artwork

„Merz 19.“
(plošná koláž)

Paul Klee

- 1879 – 1940
- Švýcarský malíř, grafik, ilustrátor
- Dadaista, surrealista
- R. 1914 Návštěva Tunisu
  - okouzlení barvami
- V 1. světové válce jako voják maskoval letadla
- Skupina „Modrá čtyřka“ (+ Kandinsky, Jawlensky)
- R. 1933 nacisty označen za zvrhlého umělce
  - Zákaz vystavování
  - emigrace do Švýcarska
- “Zdůrazňovat jen to krásné mi připadá jako kdyby si matematika všímala jen kladných čísel.”

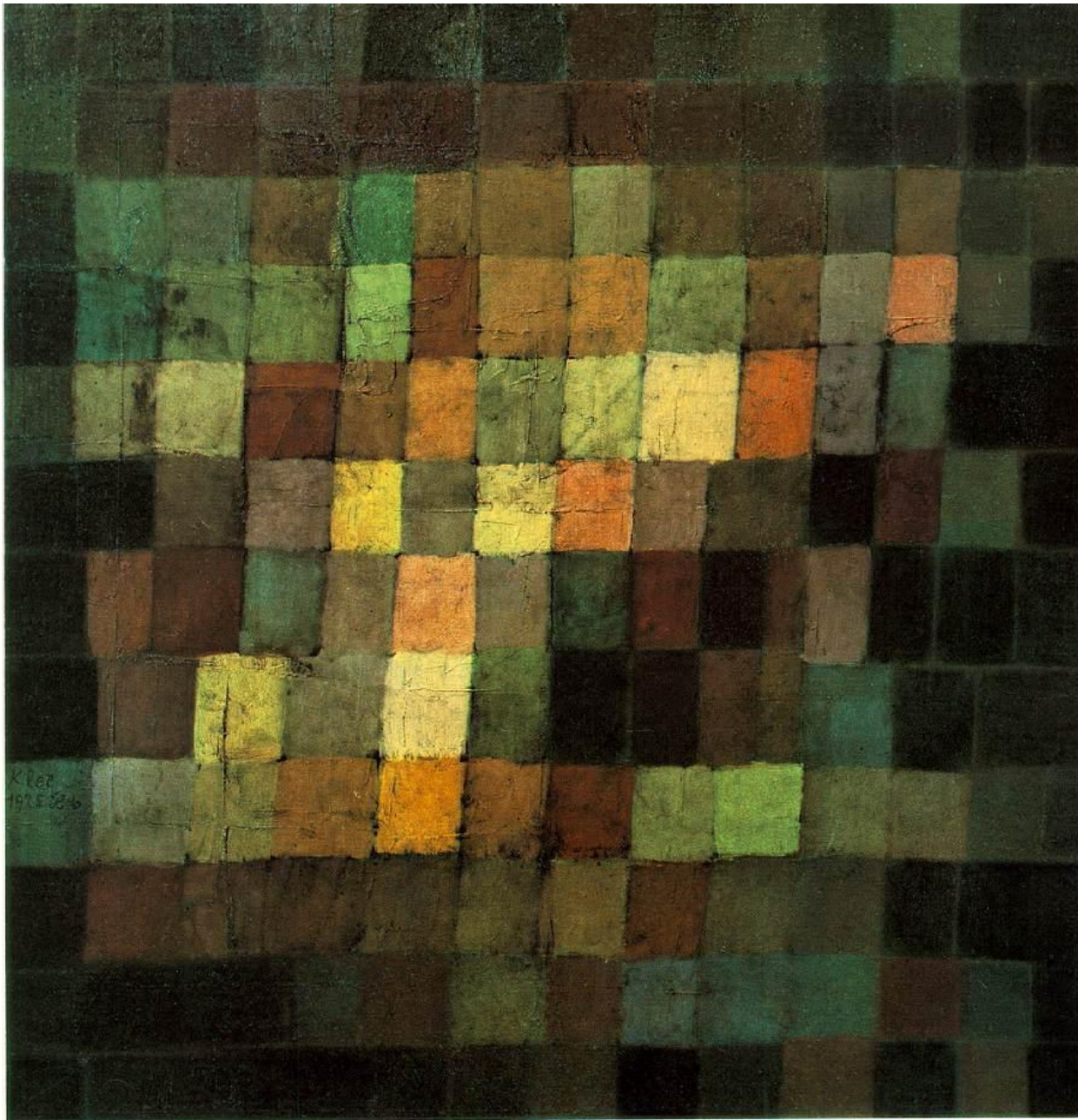

Paul Klee - tvorba

- V tvorbě zvláštní řád
  - jsou pečlivě katalogizovaná
- Studoval kresbu dětí a chorobomyslných
- Malířský jakoby hieroglyfický styl
  - Kombinace nevinnosti a důmyslnosti
- Grafický element čáry a linie
  - „Chtěl pouze vzít čáru na procházku“
- Nezříká se figurace, ale redukuje ji na nejjednodušší výraz (téměř dětský)
- Hudební pojetí barev
  - Hledá mezi nimi vztah, chvění
  - Barevné spektrum a prostor definovány pohybem energie

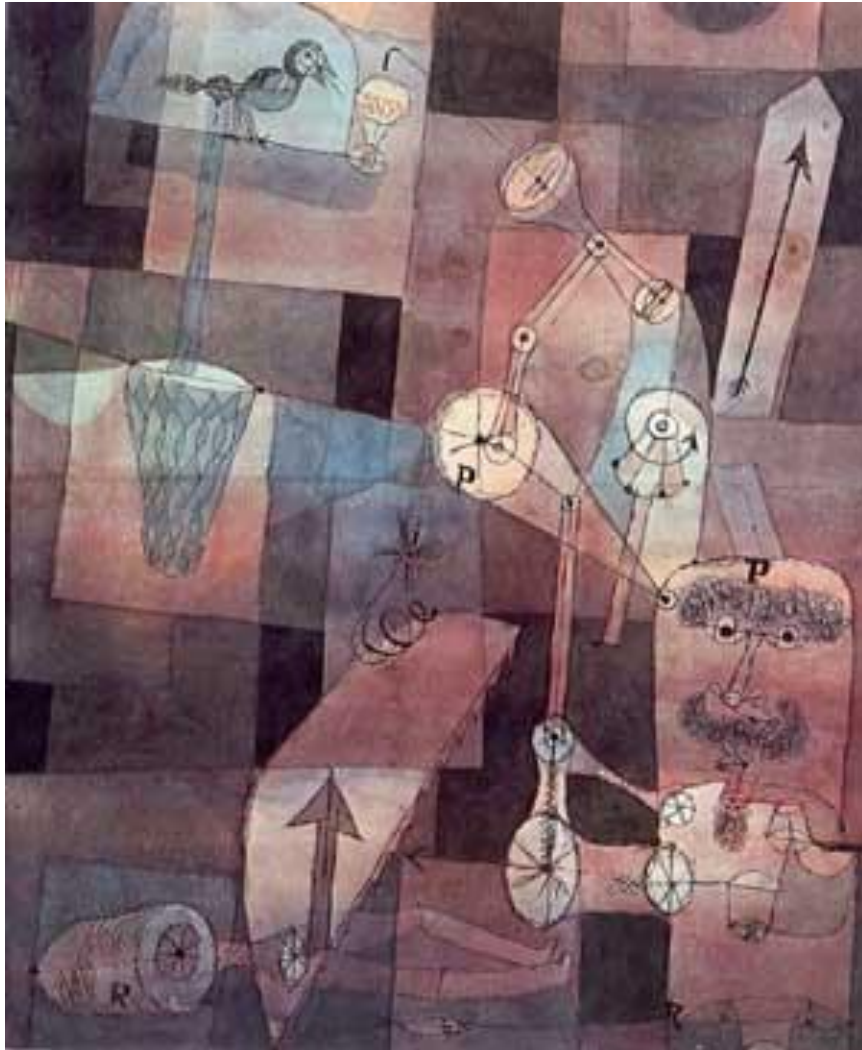

„Senecio“

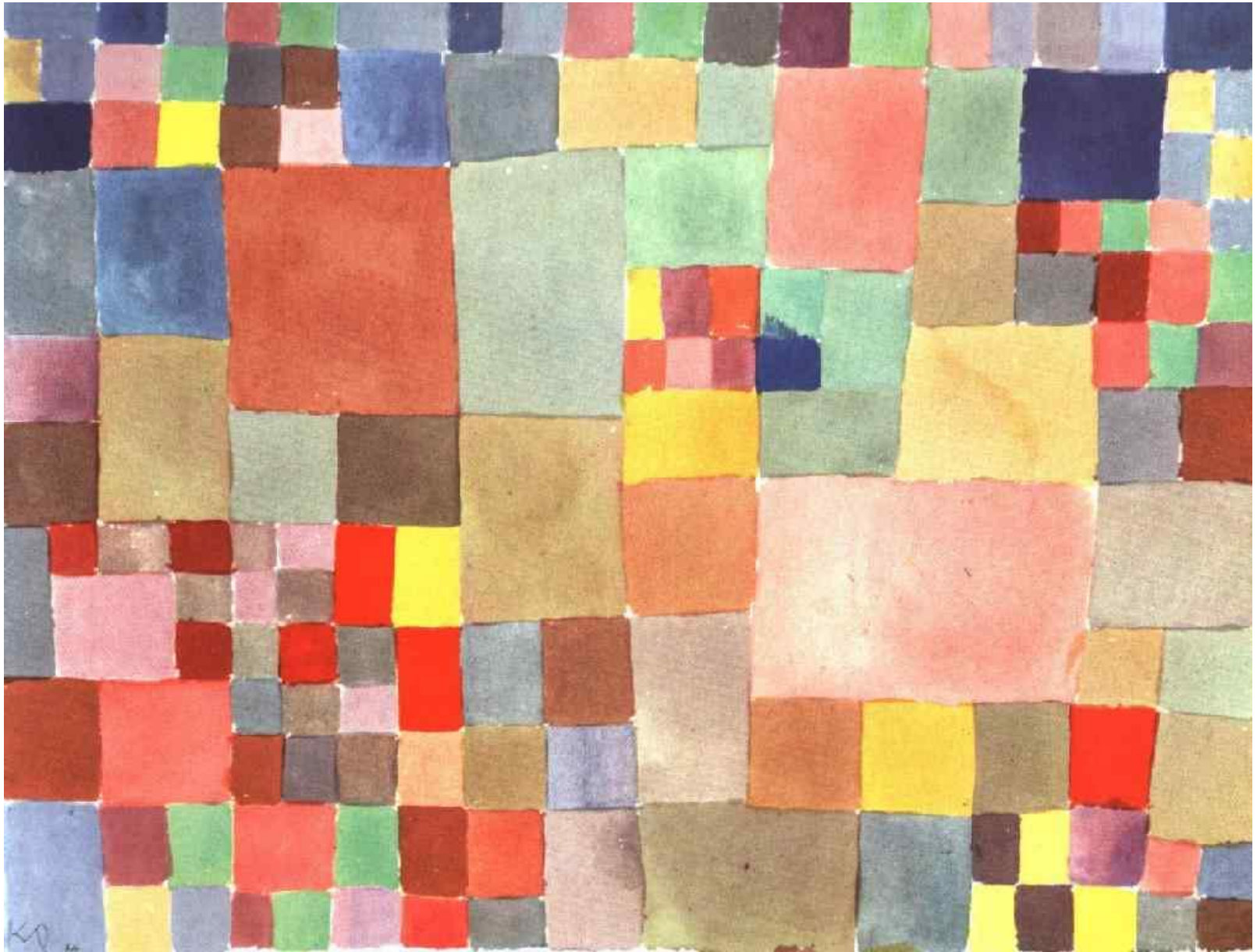
„Rose garden“

„Dobrodružství jedné slečinky“

„Flora on sand“

„Du gris de la nuit surgit soudain.“

Man Ray

- 1890 – 1976
- Americký fotograf, malíř, sochař
- Jeden ze zakladatelů NY dadaistické skupiny
- Rayografy
  - Snímky pořízené na citlivém fotografickém papíře bez použití fotoaparátu
- Propojení fotografie a malby

„Glass tears “

„Ingre's Violin “

„ Observatory Time “

„ Woman With Long Hair “

Surrealismus

- 1924-
- Surrealita = absolutní realita, nadrealita
  - Guillaume Apollinaire: „*Prsy Thirésiovy*“
- Návaznost na dadaismus
  - Dadaismus zanikl na celkovou únavu extrémním chováním
- Negativní odpověď na první světovou válku
  - ALE pozitivnější názor - svět může být změněn a transformován do místa lásky, svobody, a poezie
- Reakce na otázky a problémy své doby

Surrealismus - období

Intuitivní období

- víra ve všemohoucnost myšlenky
- Opírání o filozofický idealismus (do r. 1926)
- Program dle Manifestu surrealismus
  - André Breton r. 1924

Politické období

- Pocit nutnosti vyjádření se k politickému řádu
  - Veřejný protest proti kolonialismu
- Přibližování se k levici → obdiv SSSR
- Druhý manifest surrealismu (1930)
- Změna názvu časopisu Surrealistická revoluce – Surrealismus ve službách revoluce

Surrealismus – způsob tvorby

- Teoretický a filosofický základ Sigmund Freud
- Proud asociací
  - při tvorbě měl být umělec ponořen sám do sebe a bez jakékoli rozumové kontroly, či záměru zaznamenávat stavy své duše
  - Užití drog a hypnózy
  - víra ve vyšší realitu určitých asociačních forem
- Všemohoucnost snu, nezaujatá hra myšlení
- Vrátit bytí jeho celistvost –
  - snaha popsat sny, halucinace, potlačené pudy, ...
- Smysl obrazu je hluboký, úplný
  - souvislý a přitom mimovolný, že unikal logické analýze
- Základní prostředky: automatický text, koláž a surrealistický objekt

Surrealismus - autoři

- **Max Ernst**
- **Salvador Dalí**
- **Joan Miró**
- **Giorgio de Chirico**
- **René Magritte**
- **Paul Delvaux**
- **Yves Tanguy**
- **Paul Klee**
- **Marcel Duchamp**
- Hans Arp
- Roberto Matta
- Wolfgang Paalen
- Dorothe Tanningová
- Victor Brauner
- Robert Seligmann
- Jean Benoit
- Konrad Klapheck
- Jean Terrosian
- Jorge Camacho

Giorgio de Chirico

- 1888-1978
- Italský malíř, surrealista, (později akademismus)
- Studie na Polytechnické univerzitě v Aténách, poté studie malířství
- Vliv filozofických spisů Nietzscheho a Schopenhauerae
- Vystavoval Salonu d'Automne, Salonu des Indépendents
- Za války pomocník v nemocnici – vliv na jeho tvorbu
- Společně s Carlem Carrou založili hnutí Pittura Metafisica (Metafyzická malba), předchůdce surrealismu
- Obrazy podepisoval i jako Pictor Optimus (nejlepší malíř)

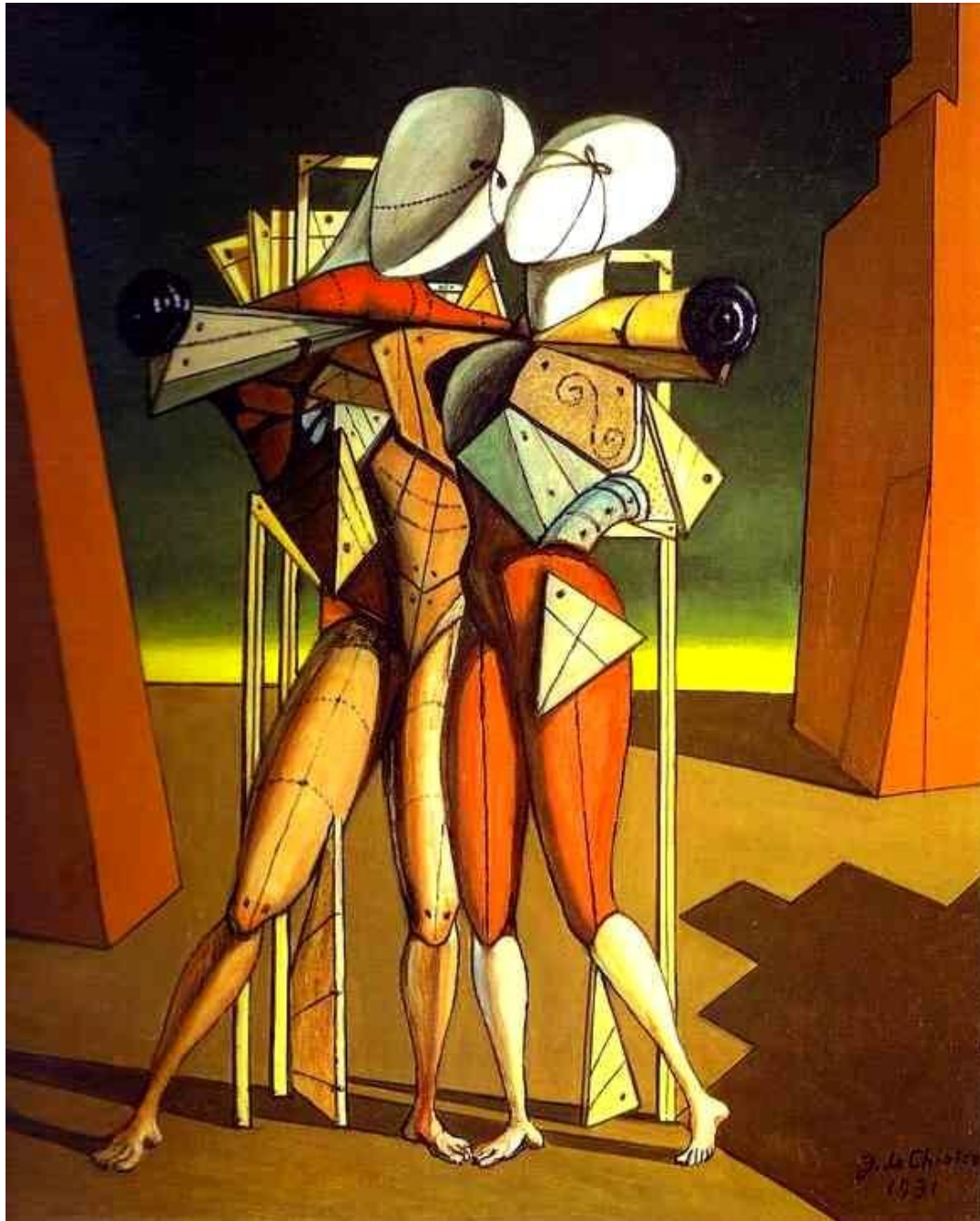
Giorgio de Chirico - tvorba

- Hledání magie vnitřního světa předmětů
  - Skrze vytržení z normálního světa a ozdobení zvláštní auroou
- Romantická mystičnost, kombinace zdánlivě se sebou nesouvisejích předmětů
- Hleboká perspektiva rámovaná klasickou architekturou
  - Protiklad minulosti a budoucnosti
- „Co bych měl mít rád, když ne tajemství?“
- Inspiroval: Y. Tanguy, Max Ernst, René Magritte, Salvador Dalí

G. de Chirico

„Návrat básníků“

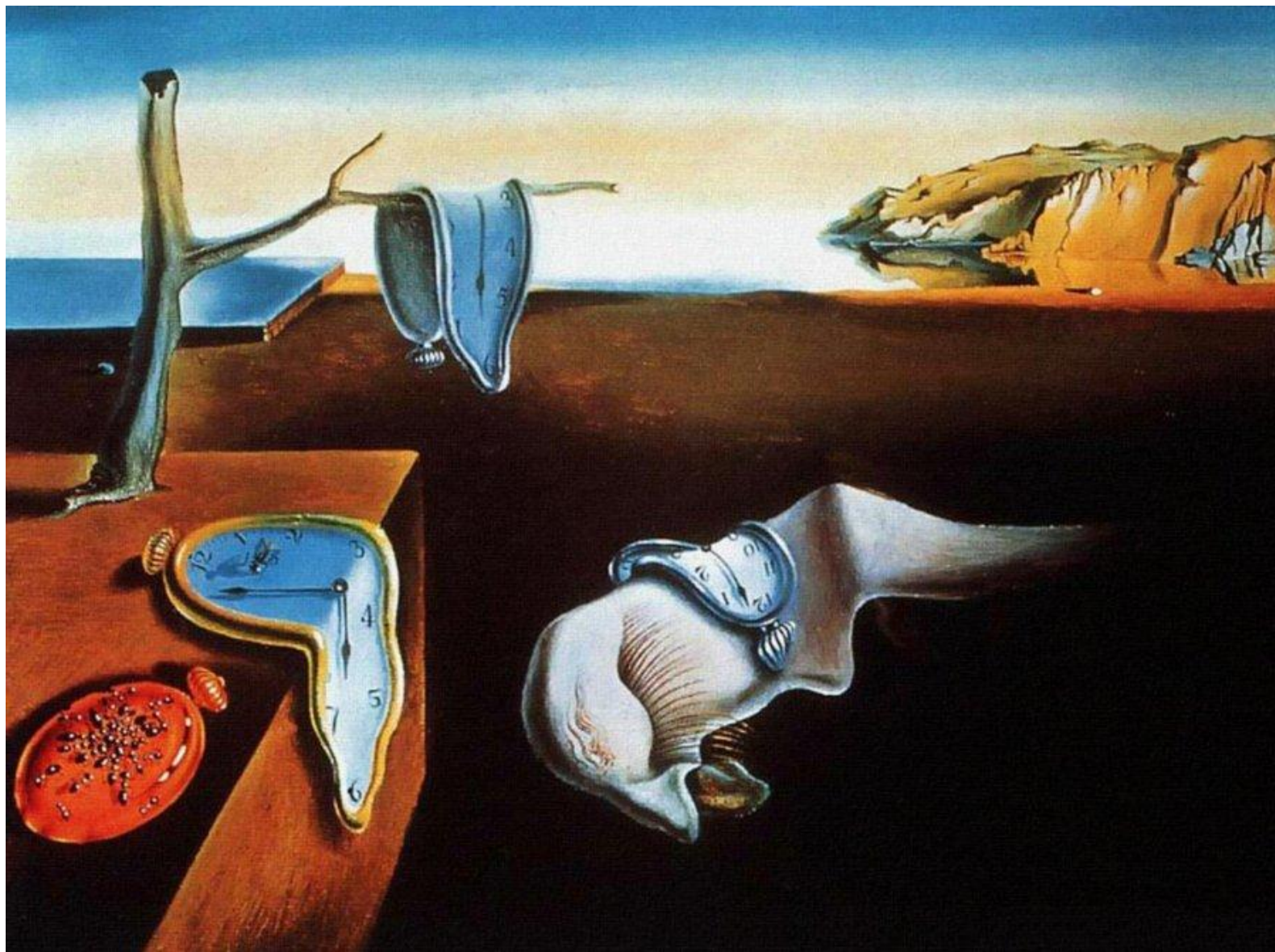

Salvador Dalí

- 1904-1989
- Španělský malíř, fotograf a sochař
- Salvador Domingo Felipe Jacinto Dalí y Domènech
- (víra, že je reirkanací svého bratra, za macechu měl svou tetu)
- Kubismus, dadaismus, surrealismu
- Vyzývavý, nekonvenční, porušuje pravidla
- Zájem o Einsteinovu teorii relativity
  - Převrátila zažité pojetí času a prostoru
- Sexuální a násilný podtext v obrazech (neklidné pocity ze snů)
- Časté motivy:
  - 1) Roztékající se hodiny (relativita času)
  - 2) Sloni na tenkých nohou
  - 3) Mravenci (strach a smrt)

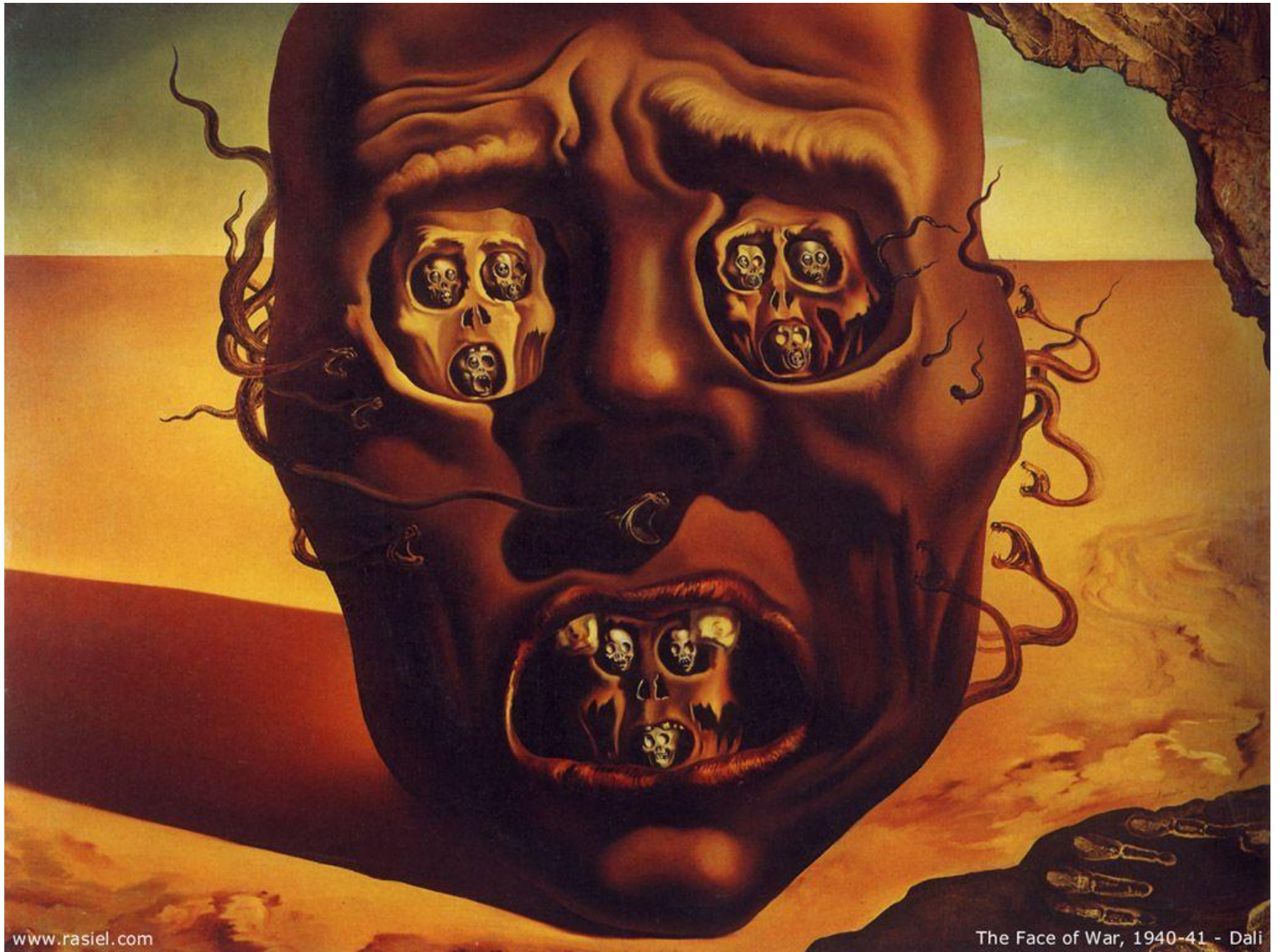
Persistence paměti

Andaluský pes (+ Luis Buñuel)
= 1. surrealistický film

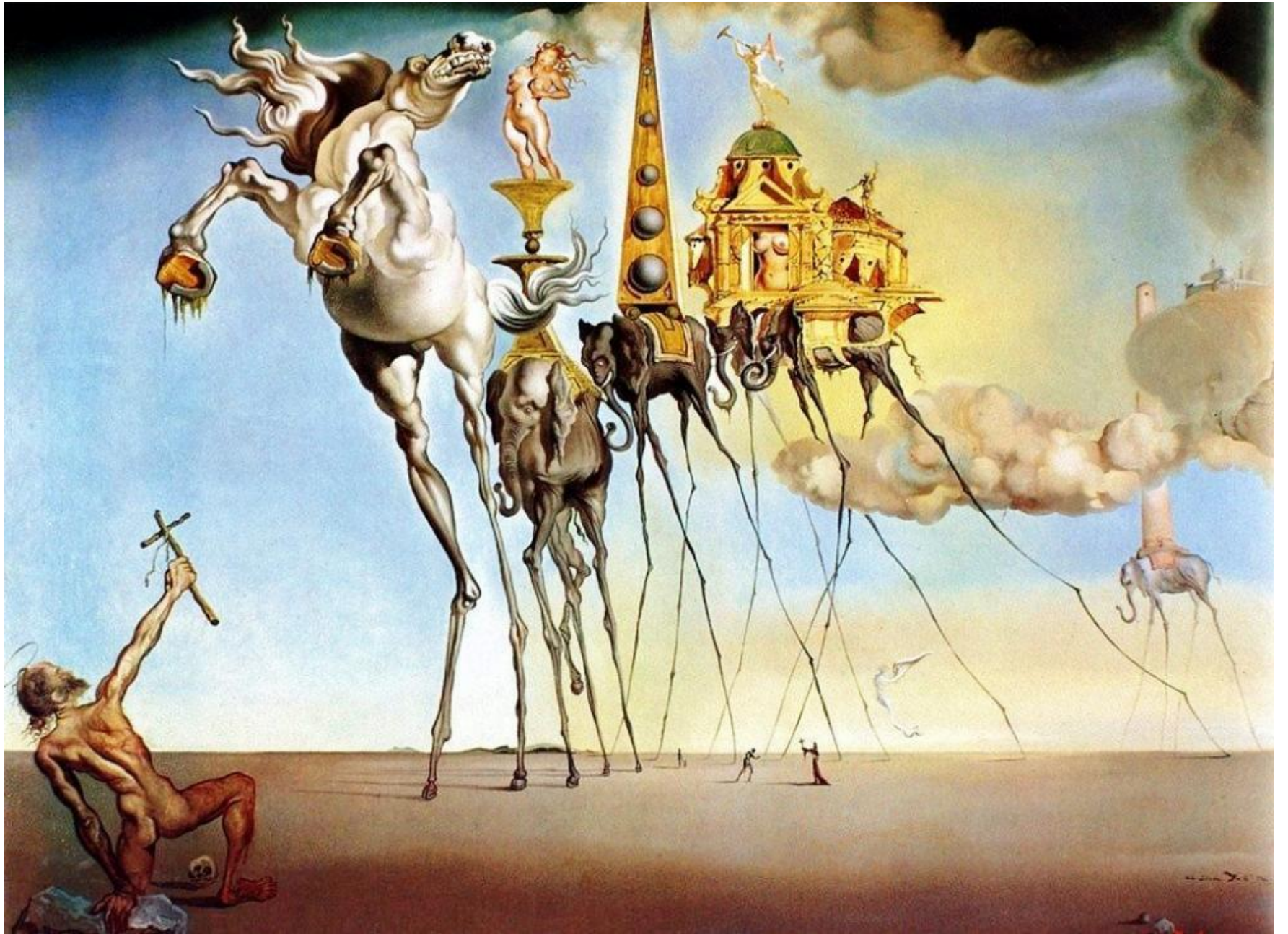

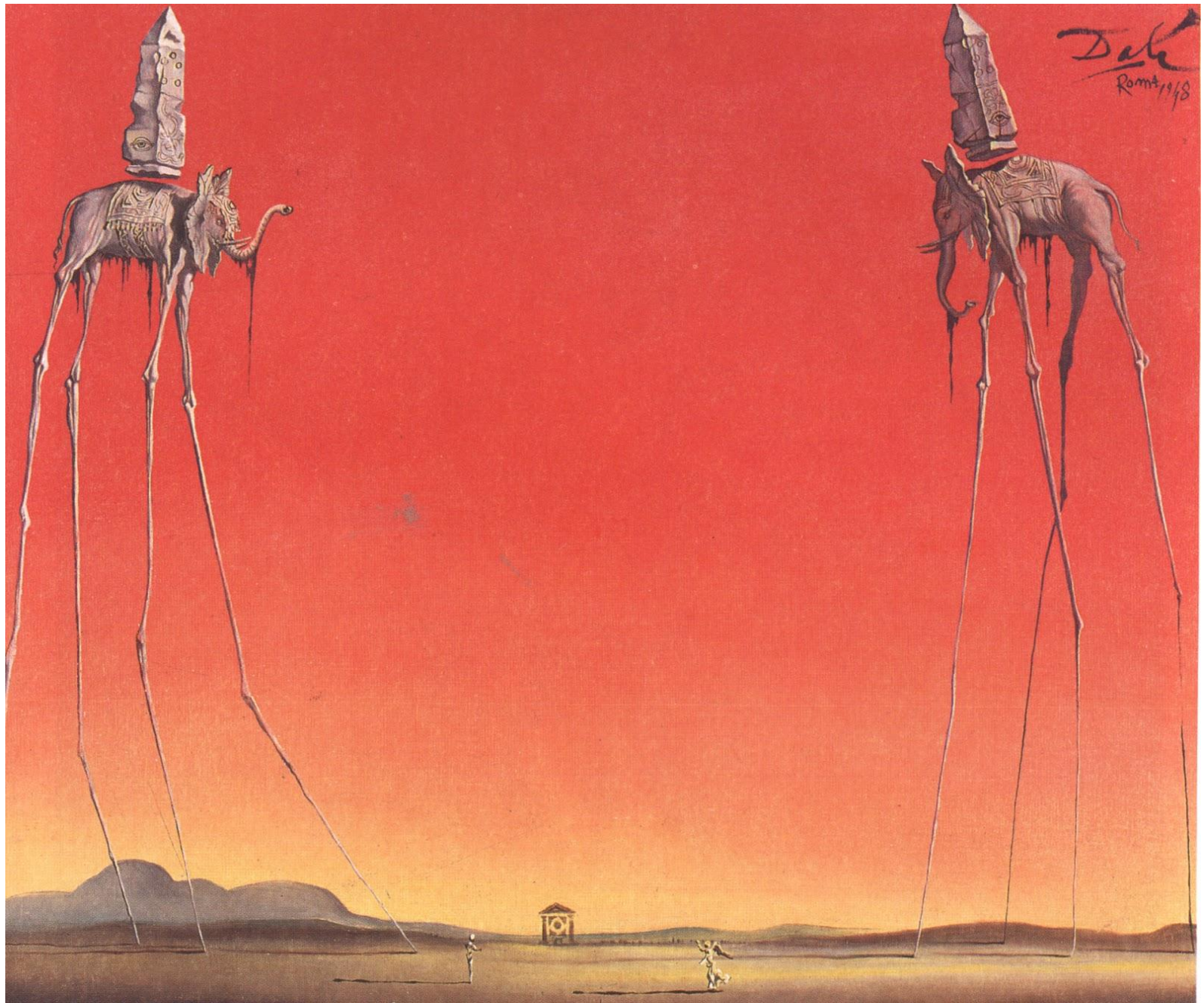

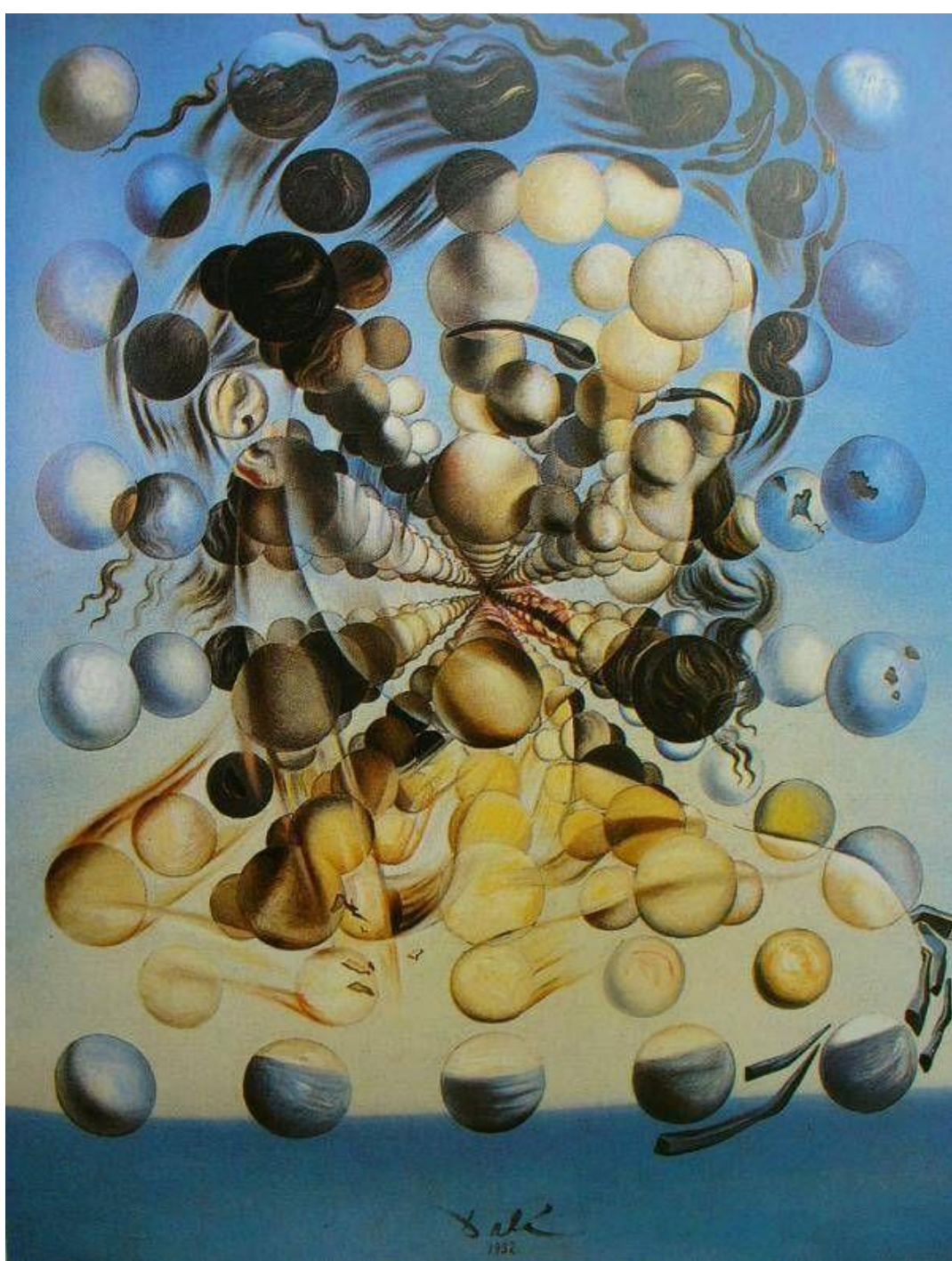

„Sen vyvolaný letem
včely kolem
granátového jablka“

Dalí
Roma, 1948

„Galatea of the Spheres“

Max Ernst

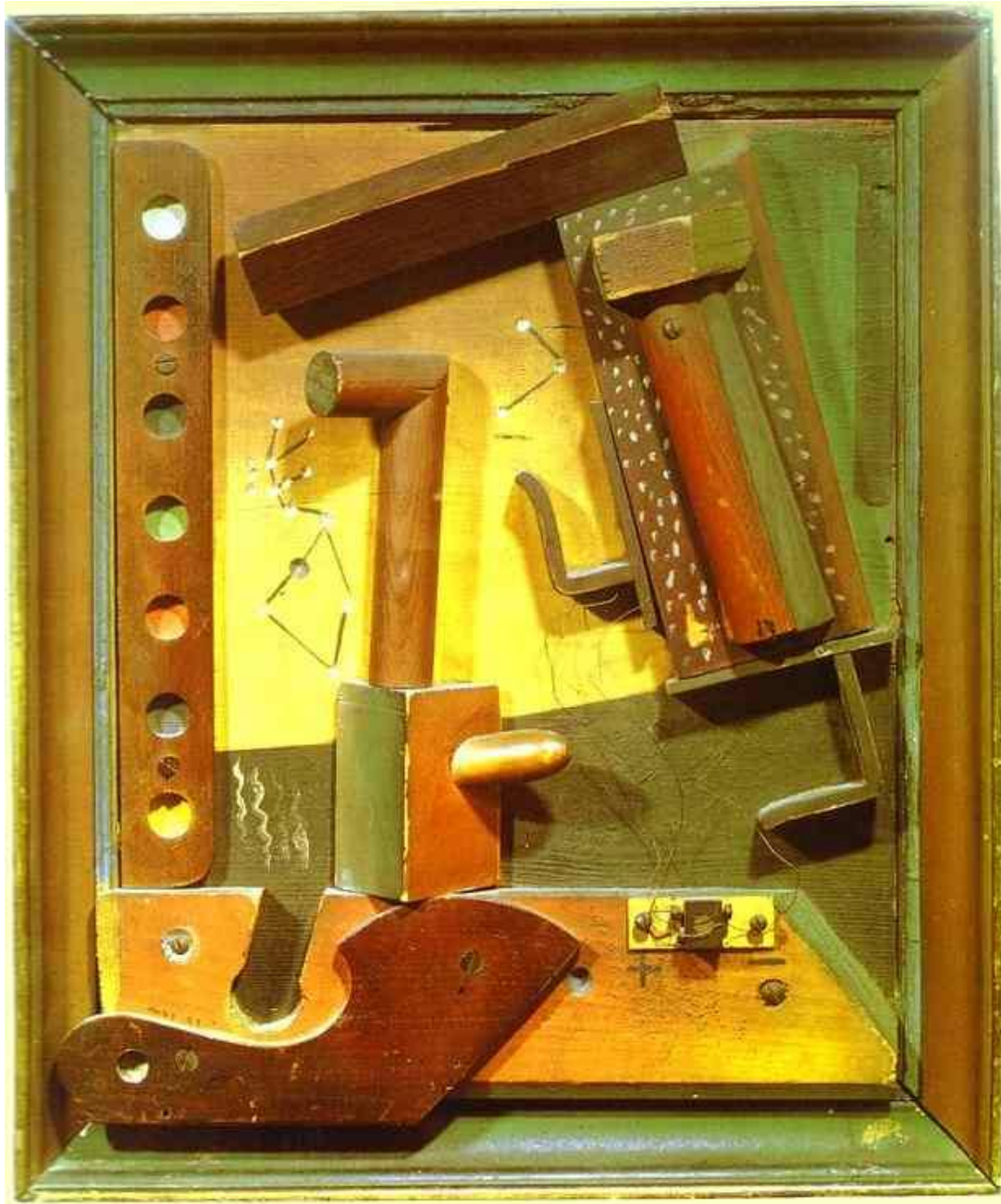

- 1891-1976
- Sochař, teoretik umění, filozof, malíř samouk
- Dadaismus, surrealismus
- Založení německé dadaistické skupiny (s Jeanem Arpem a Alfredem Grünwaldem)
- Otevřel Dadahaus v Kolíně nad Rýnem
- „Mužská matka metodického šílenství“ (dadaismus)
- R. 1934 vyloučen ze surrealistického hnutí

Max Ernst - tvorba

- Spolupráce s JoaneM Miróem na návrzích pro kulisy baletu Sergeje Ďagileva
- Experimenty s koláží
- Asambláž
  - na plochu obrazu jsou upevňovány různé předměty → 3D efekt
  - v dadaistickém období, většina z se nedochovala.
- Vynalezl techniku frotáže
  - Vytváření plošných otisků struktur rostlin a dřeva
  - Umělec nemá vliv na výsledek díla → metoda přístupu do podvědomí
- Gratáž
  - Nanesení nejméně dvou barevných vrstev na plátno a následné seškrabování
- Fascinace ptáky (jeho alter ego jménem Loplop bylo ptákem, když zemře pták, narodí se dítě)
- Bouřlivý milostný život → erotické náměty

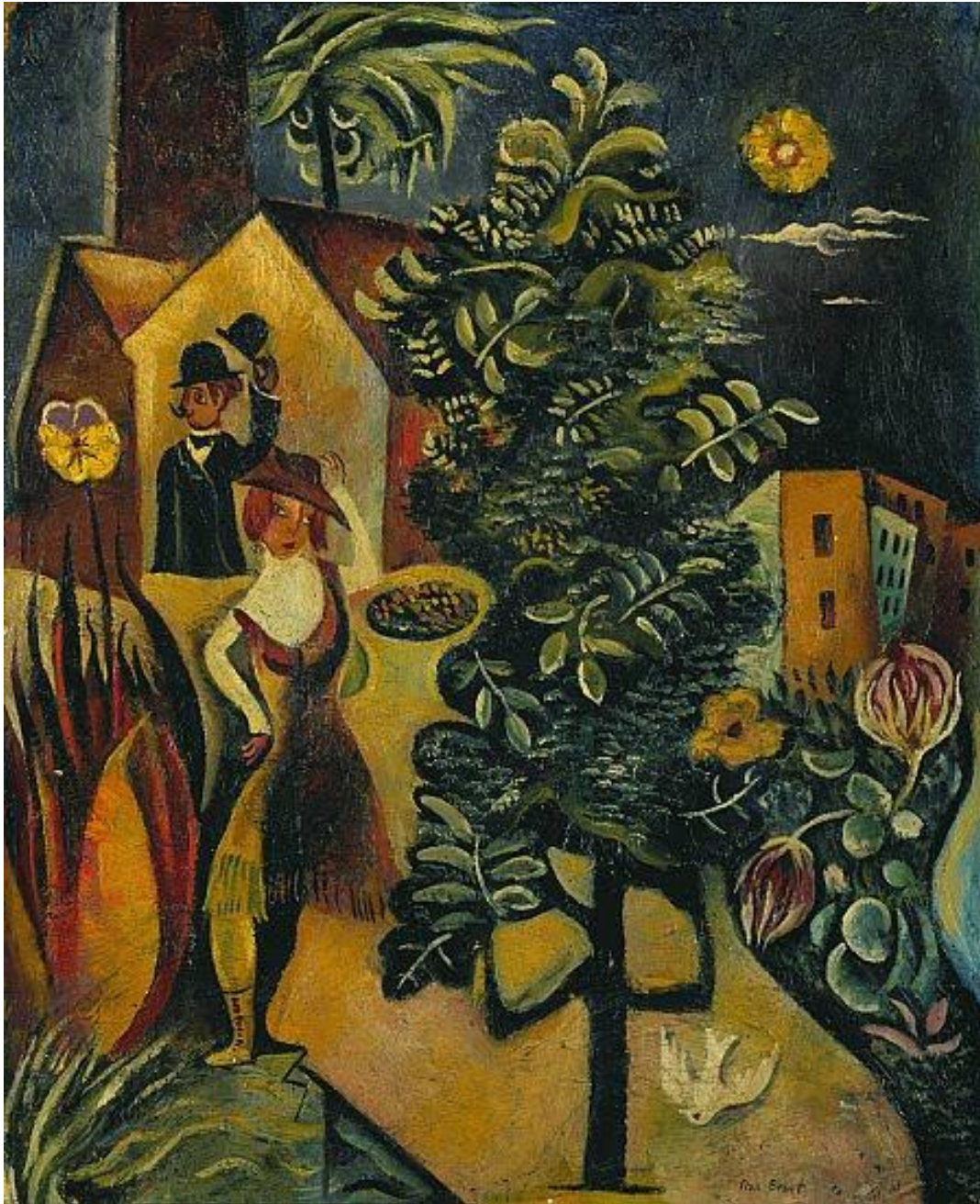

„Fruit of a long
Experience“ dada

„At the first clear word“
dada

„Hat in Hand, Hat on
Head“ dada

„Slon celebres“
(rozhraní dada a
surrealismu)

„Tlupa“

„The eye of silence“

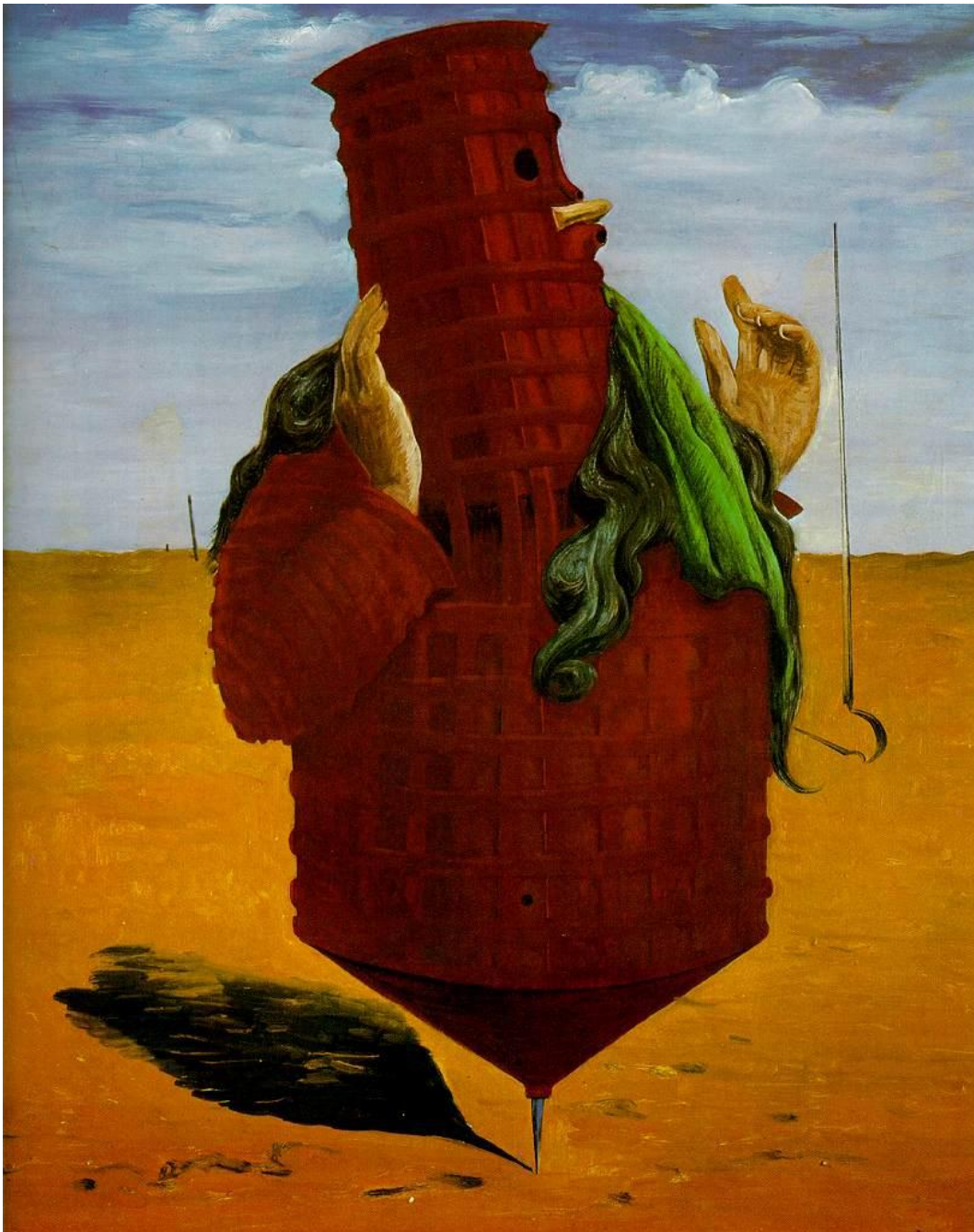

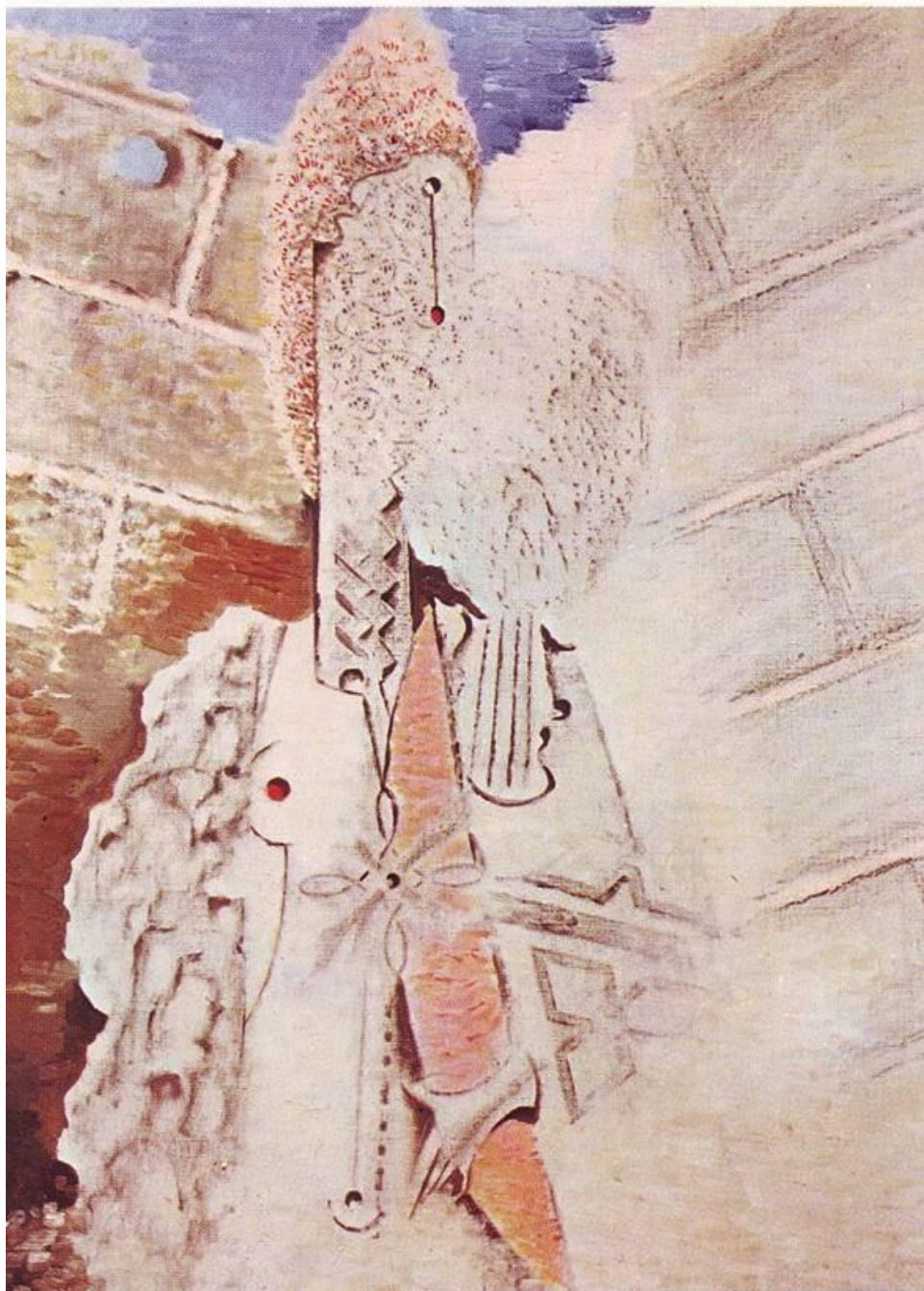

„Oblékání
nevěsty“

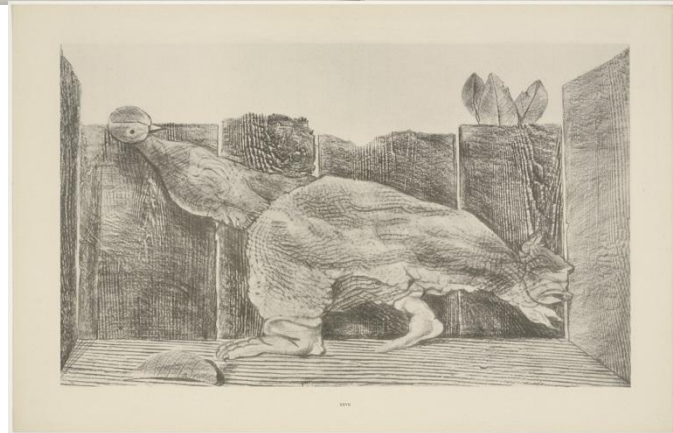
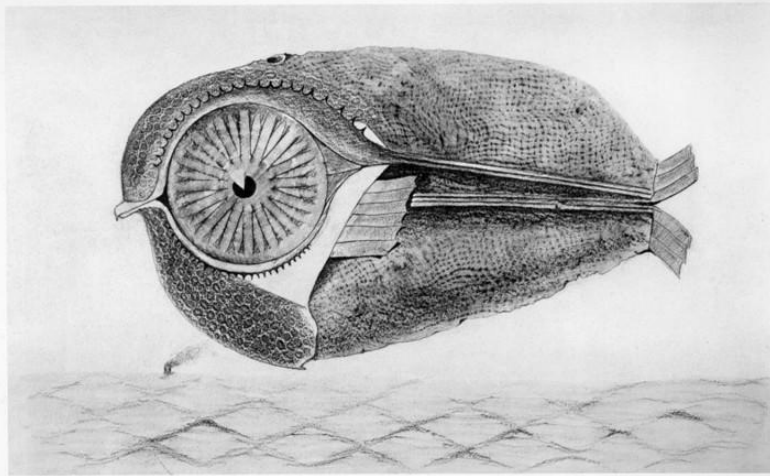
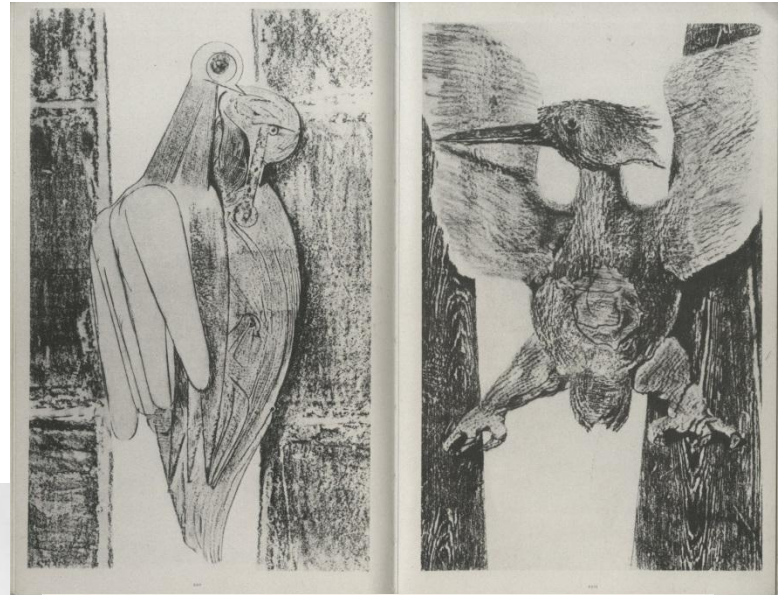
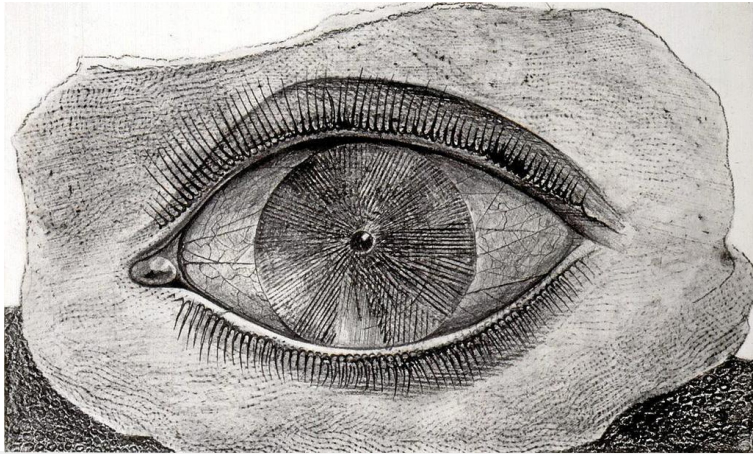
„Ubu imperátor“

„Nahé dívky“

„Histoire naturelle“ (Přírodopis)

= Kniha obsahující 34 frotáží (zobrazuje zvířata, části lidského těla a botanické zahrady)

René Magritte

- 1898 - 1967
- Surrealista
- Belgičan, Návrhář tapet, plakátů
- Sebevražda matky v dětství
  - Utopení, nalezena s košilí přes obličej
  - budoucí motivy milenců se zahalenými obličejí ??

René Magritte - tvorba

- Odlišnost pojetím surrealismu
  - Odpůrce malování z podvědomí a snů (psychoanalýza není subjektivní postoj k umění)
- Tvoří objektivně a vizuálně (ne surrealisticky symbistně)
- Srozumitelnost skrze jednoduché věci
- Realismus
  - Banální situace v úžasuplných strukturách
- Zdánlivá jednoduchost
- Mystika života, osvobození od konvenčního myšlení
  - Každodennost vyložená magicky
- Umění = nástroj k uvědomění si šokem, co leží za všedností
  - Nalezení cesty zpět do mystické podstaty věcí

- Inspirace = dílo E.A.Poea

„Ztracený žokej“

„Ostrov pokladu“

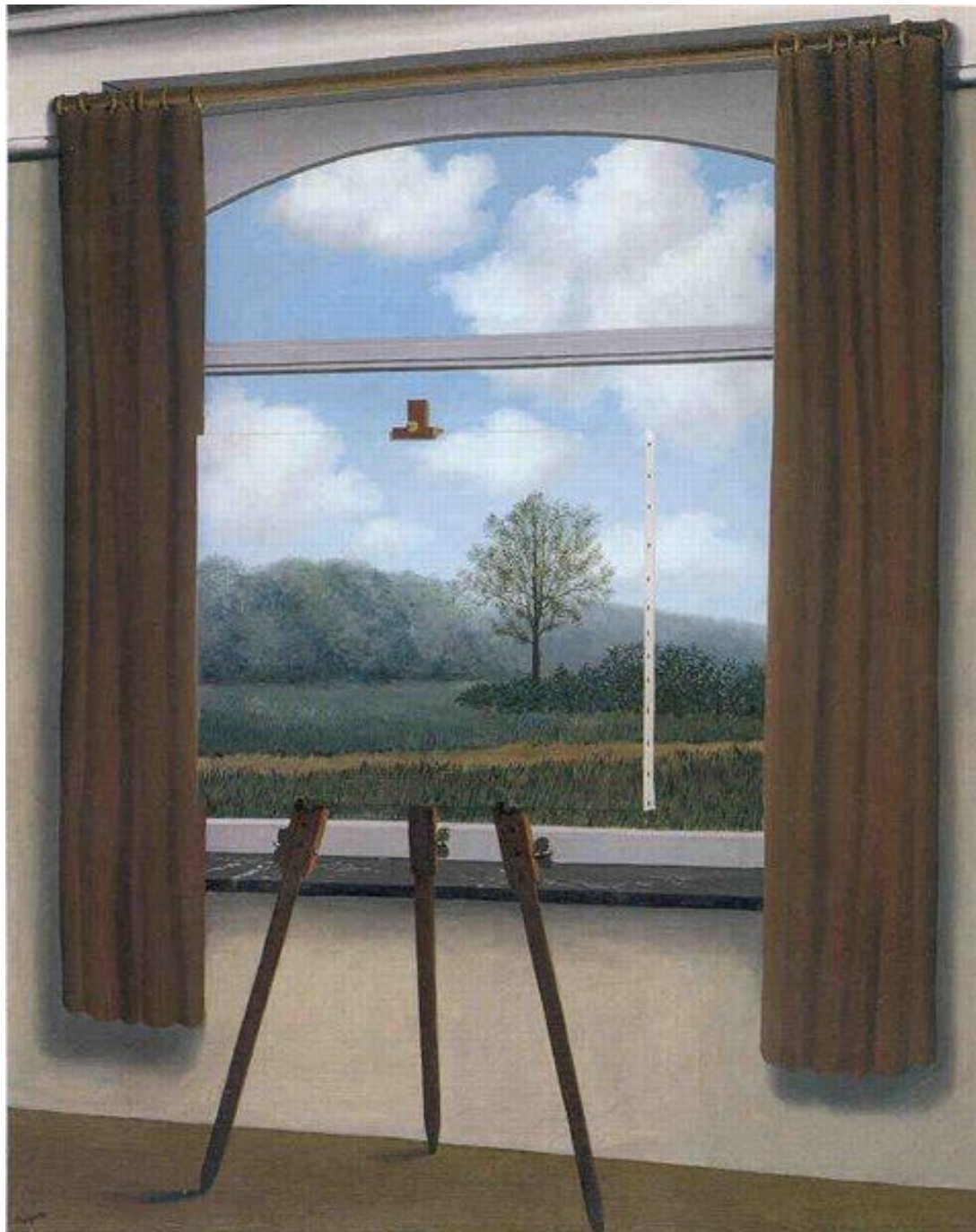

„Velká rodina“

„Kouzelníkvi pomahači“

„V životní velikosti“

Ceci n'est pas une pipe.

„Říše světél“

„Milenci“

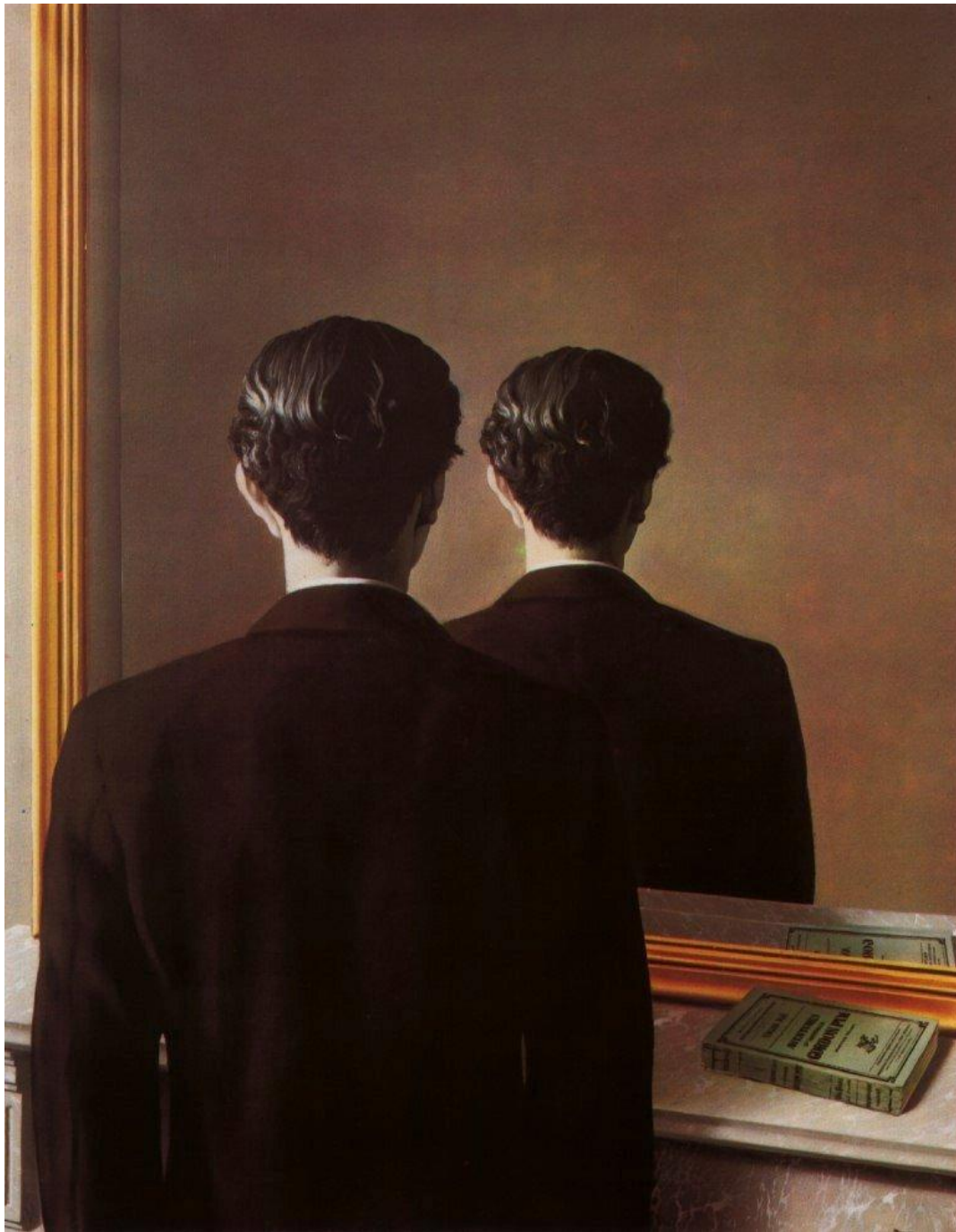

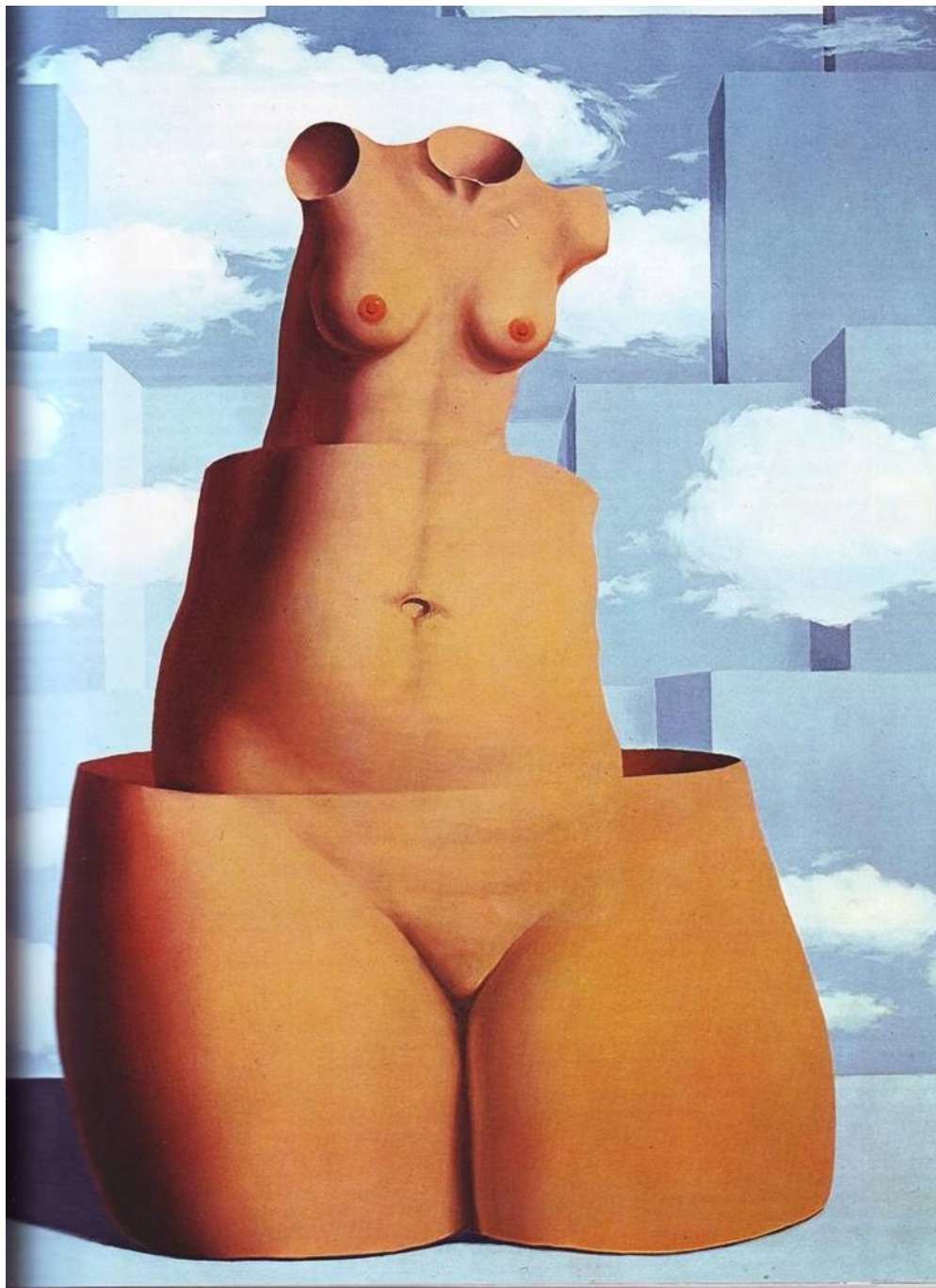
„Jasnozřivost“

„La Reproduction
interdite“

„Megalomanické
šílenství“

Joan Miró

- 1893 - 1983
- Španělský malíř, sochař
- Dadaista, surrealista (Breton: „nejsurrealističtější“)

Joan Miró - tvorba

- Zpořádku ovlivněn fauvismem, kubismem a katalánským uměním
- Nevšední akty žen
- Opěvování ženské formy → později reprezentovala přítomnost ženské přítomnosti a kouzla v jeho obrazech
- Období snových maleb
  - Potlačení symbolů, nový styl abstrakce, popis snů z paměti. Jeho malby byly plné napětí mysteriózní kosmické události, neodvolatelného setkání forem, které přibližovaly katastrofu nebo zjevení, vše bez předstírání. Jeho malby byly
  - časté zjednodušení až do užití pouhé černé a bílé
  - Pozadí - dojem atmosférické vzdálenosti, snových setkání, tance v nekontrolovatelných silách přírody.
  - užití Apollinairova kaligramu
  - údajně vycházel z halucinací z hladu

Joan Miró - tvorba

- Období abstrakce, koláží a jednoduchých konstrukcí
  - přesně vypočítané vztahy formy a barvy
  - technikou reagoval na politické události ve Španělsku
  - Plátna byla plná monster drásavých barv na černé nebo červené obloze konfliktů absurdit války
  - Zobrazení násilí maximální abstrakcí
  - Užití abstraktních prvků
    - ustříhané nehty, staré zubní kartáčky, rezavé řetězy, pružiny a smotané provazy

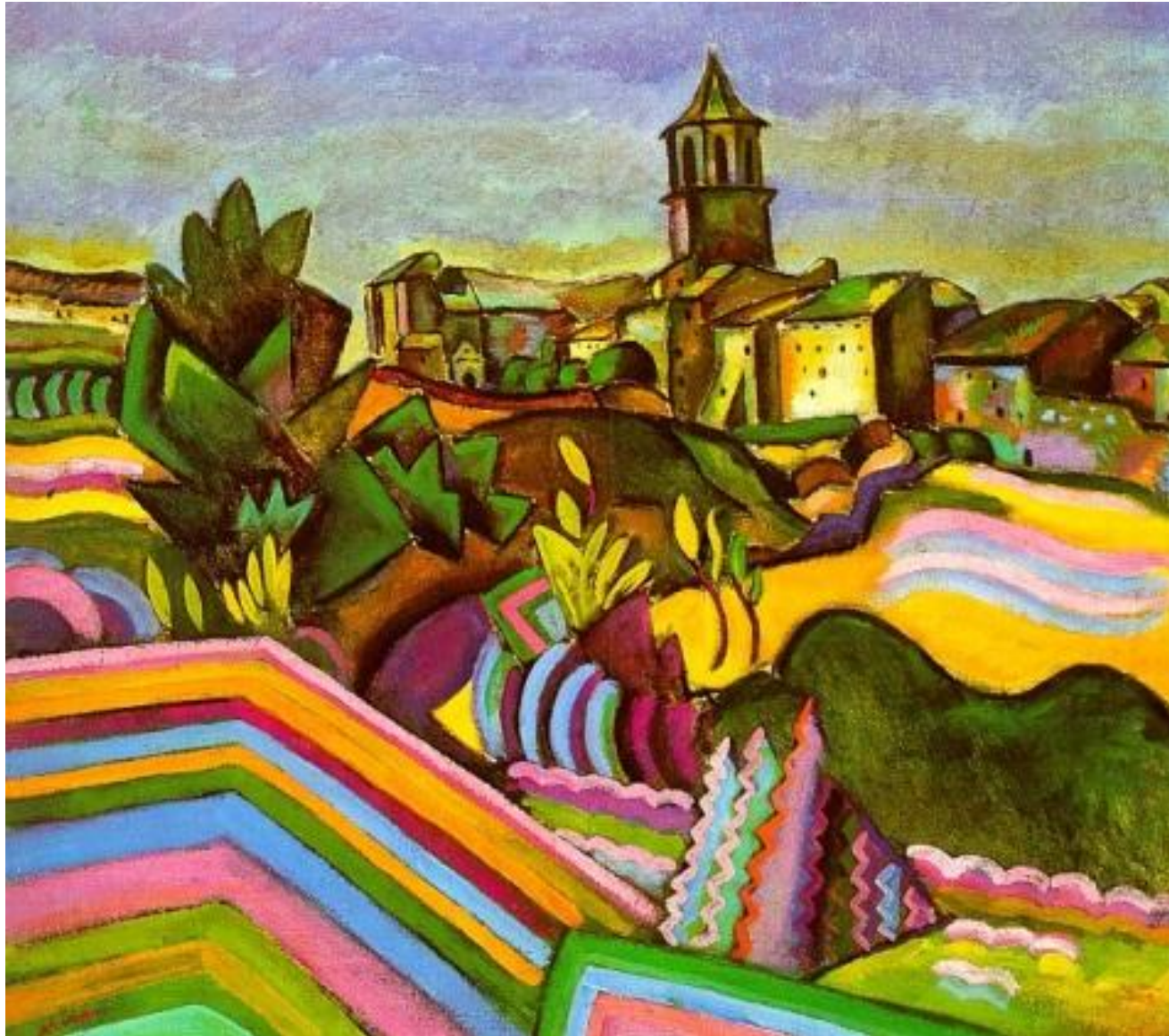
„Toto je barva mých snů“

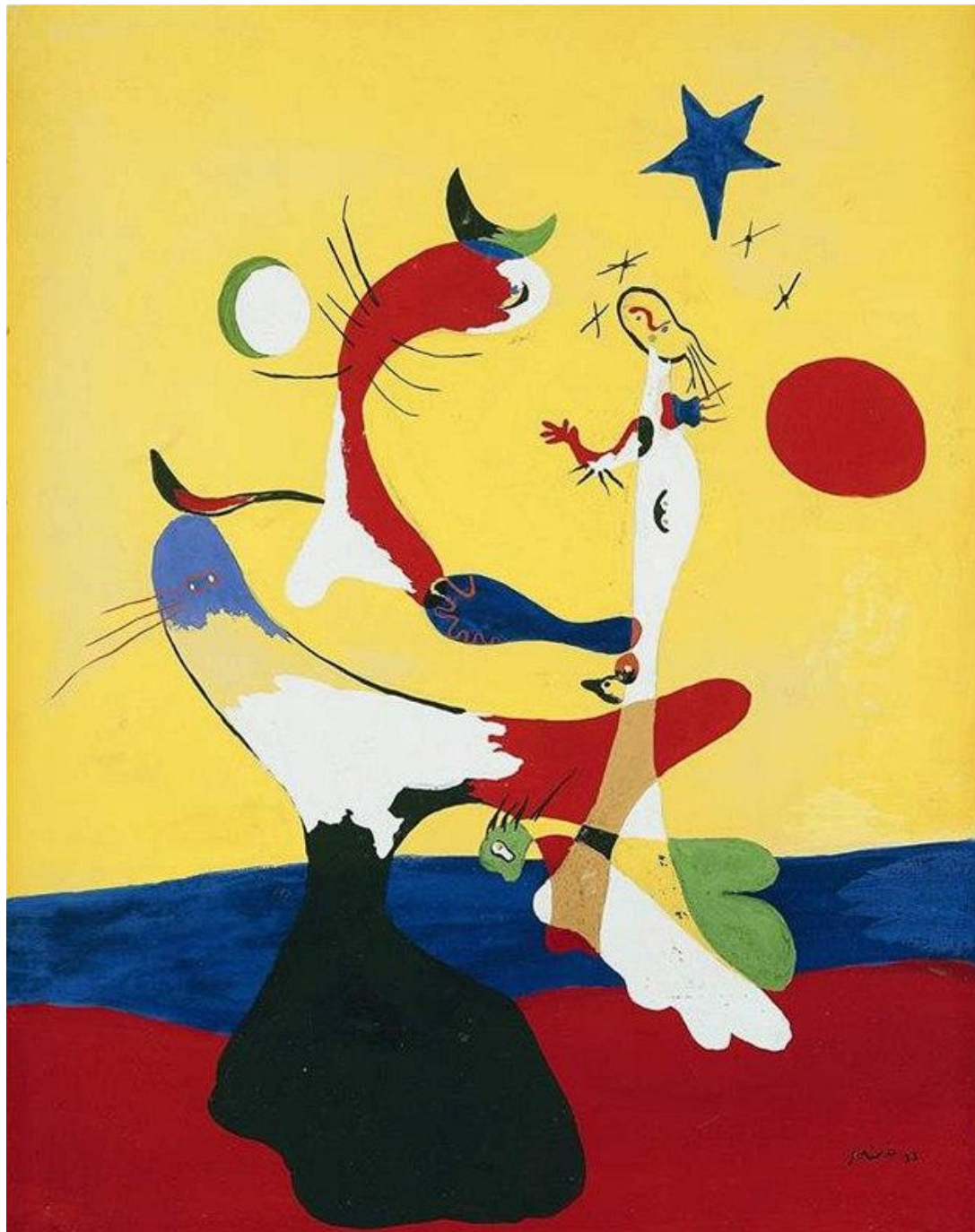
Photo

*ceci est la couleur
de mes rêves.*

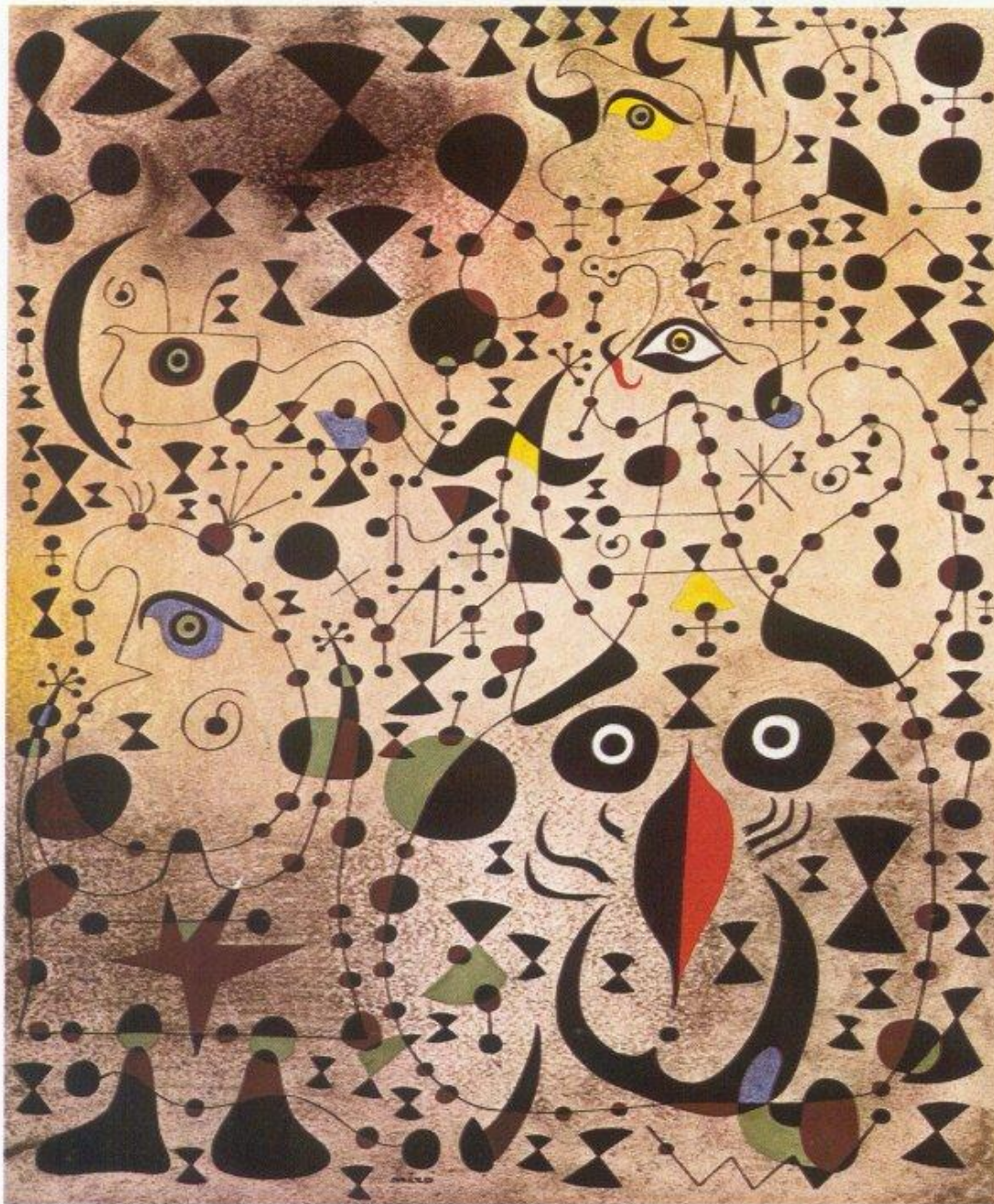
„The village of prades“

„Kompozice“

„Krásný pták dešifruje
neznámo pro dvojici
milenců“

„Krajina (Zajíc)“

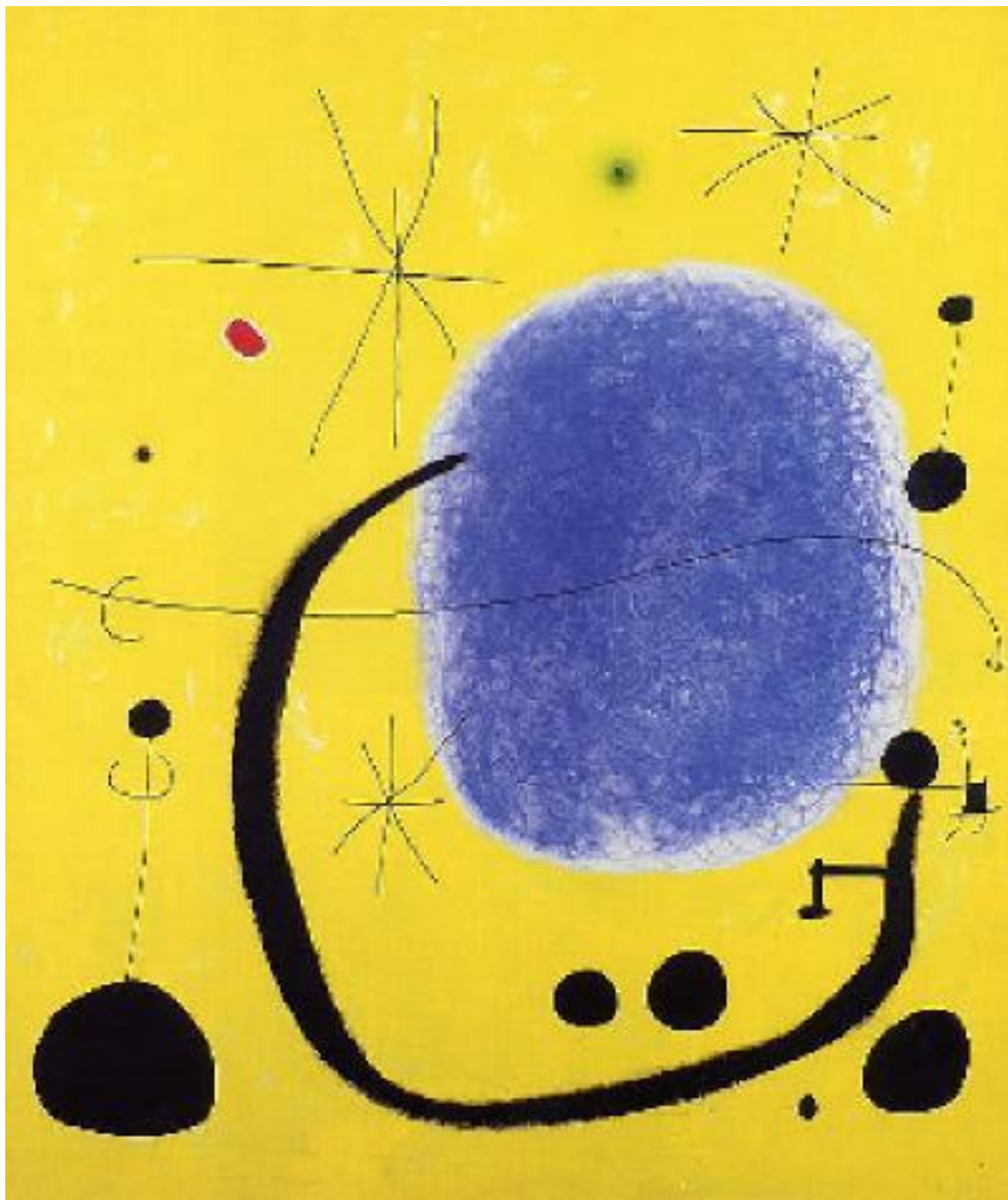

„Zátiší se starým střevícem“

„Býčí zápasy“

„Zlato na azuru
oblohy“

Yves Tanguy

Paul Devaux

Zdroje:

- <http://www.artmuseum.cz>
- <http://cs.wikipedia.org>
- <http://www.pinterest.com>
- http://www.zroutik.cz/download/3_semestr/du2.pdf
- Dějiny umění 9
- Dějiny umění 10